

Ælfric Grammaticus: Om arbejdet på landet og i byen

5 *Kort efter år 1000 udsendte Ælfric Grammaticus, der var abbed for et kloster nær Oxford, en lærebog i latinsk samtalekunst. Heri gives bl.a. tænkte eksempler på samtaler med forskellige erhvervsgrupper.*

[Teksten indledes af en samtale mellem en lærer og hans elever. Eleverne beder deres lærer, der er munk, om at lære dem at føre en samtale på latin med deres venner, der har forskellige erhverv.]

10 *Læreren: Kan du fortælle os, plovmand, hvordan udfører du dit arbejde?*

15 *Plovmanden: O min herre, jeg er nødt til at arbejde meget hårdt. Jeg går ved daggry ud for at drive okserne til marken og spænde dem til ploven. Selv ikke i den bitre vinter ville jeg vove at blive hjemme og hvile, for jeg frygter min herre. Når jeg har lagt åget på okserne og fastgjort ploven og spændt plovskæret til ploven, så må jeg hele dagen pløje en hel mark eller mere.*

Læreren: Har du nogen hjælpere?

20 *Plovmanden: Ja, jeg har en ung dreng, der driver okser med en stav. Han er blevet hæs af at råbe og af kulden.*

Læreren: Er der mere, du laver i løbet af dagen?

25 *Plovmanden: Ja, ja, jeg laver mere. Jeg er nødt til at fylde krybberne med hø til okserne, give dem vand og muge deres møg ud. Ak, det er sandt, det er hårdt arbejde og man er ikke en fri mand.*

Læreren: Fortæl os, hyrde, har du arbejde at gøre?

30 *Hyrden: Ja, jeg har meget arbejde at gøre. Så snart det er lyst, driver jeg fårene ud på græs og vogter dem under varme og kulde med hunde, så ulvene ikke æder dem. Jeg driver dem tilbage til foldene, hvor jeg malker dem to gange om dagen. Jeg flytter deres folde, og jeg laver smør og også ost, og jeg er tro mod min herre.*

35 *Læreren: Hvad laver du, røgter?*

40 *Røgteren: Jeg arbejder meget hårdt for min herre. Når plovmanden har taget åget af sine okser, fører jeg dem ud på græs og passer på dem hele natten til for at bevogte dem mod tyve. Ved daggry jeg giver dem velfodrede og vandede atter tilbage til plovmanden.*

Læreren: Er denne mand, her, en af dine medarbejdere?

Røgteren: Ja, det er han.

Læreren: Har du nogen færdigheder?

Jægeren: Ja, jeg har færdigheder.

5

Læreren: Hvilken slags?

Jægeren: Jeg er en jæger.

10 *Læreren:* I hvis tjeneste?

Jægeren: Kongens.

Læreren: Hvordan udfører du dine færdigheder?

15

Jægeren: Jeg laver mine net og sætter dem et passende sted, og sætter mine hunde til at forfølge vildddyrene, så de uvidende når til nettene og bliver fanget. Derefter, mens de stadig er fanget i nettene, dræber jeg dem.

20 *Læreren:* Kan du jage uden net?

Jægeren: Ja, jeg kan jage uden net.

Læreren: Hvordan?

25

Jægeren: Jeg jager de vilde dyr med meget hurtige jagthunde.

Læreren: Hvilken slags dyr kan du hovedsageligt fange?

30 *Jægeren:* Jeg fanger hjorte, vildsvin, dådyr, geder og nogle harer.

Læreren: Har du været på jagt i dag?

Jægeren: Nej, det har jeg ikke, for det er søndag, men jeg gik på jagt i går.

35

Læreren: Hvad fangede du?

Jægeren: Jeg fangede to hjorte og et vildsvin.

40 *Læreren:* Hvordan fangede du dem?

Jægeren: Jeg fangede hjortene i nettene og vildsvinet spiddede jeg.

Læreren: Hvordan turde du spidde et vildsvin?

[2]

Jægeren: Mine hunde drev den mod mig og jeg imod den.

Læreren: Du må virkelig have været meget modig.

5

Jægeren: En jæger skal være meget modig, da alle former for vilddyr lurker i skoven.

Læreren: Hvad gør du med dit jagtbytte?

10 *Jægeren:* Uanset, hvad jeg fanger, giver jeg det til kongen, da jeg er hans jæger.

Læreren: Hvad giver han dig?

15 *Jægeren:* Han giver mig tøj og føde, og han giver mig til tider en hest eller udrustning, så jeg mere frejdigt kan udføre mit hverv som jæger.

Læreren: Hvilke færdigheder har du?

Fiskeren: Jeg er en fisker.

20

Læreren: Hvad får du af dine færdigheder?

Fiskeren: Jeg får mad, tøj og penge.

25 *Læreren:* Hvordan fanger du fisk?

Fiskeren: Jeg stiger i min båd, sætter mine garn i floden og derefter kaster jeg mine agn og flettede kurve, og hvad end jeg fanger, tager jeg.

30 *Læreren:* Hvad hvis fiskene er urene?

Fiskeren: Jeg smider de urene ud og jeg bruger de rene til mad til mig selv.

Læreren: Hvor sælger du dine fisk?

35

Fiskeren: I byen.

Læreren: Hvem køber dem?

40 *Fiskeren:* Byboerne. Jeg kan ikke fange så mange, som jeg kan sælge.

Læreren: Hvilke slags fisk kan du fange?

Fiskeren: Jeg fanger ål, gedde, elritse og strømskalle, ørred, lampret og andre arter, der svømmer i floderne, ligesom brisling.

5 *Læreren:* Hvorfor ikke fisk i havet?

Fiskeren: Åh, det gør jeg nogle gange, men det er sjældent, da jeg er nødt til at foretage en lang tur ned ad floden for at komme til havet.

10 *Læreren:* Hvad fanger du i havet?

Fiskeren: Jeg fanger sild, laks, delfiner, stør, østers, krabber, muslinger, hjertemuslinger, fladfisk, rødspætte, hummere og lignende.

15 *Læreren:* Vil du gerne fange en hval?

Fiskeren: Nej, det tror jeg ikke.

Læreren: Hvorfor ikke?

20

Fiskeren: Fordi, det at fange hvaler er et farlig foretagende. Jeg finder det er langt mere sikkert for mig at gå ned til floden med mit spyd end at drage til havet med mange skibe for at jage hvaler.

25 *Læreren:* Hvorfor det?

Fiskeren: Fordi det er bedre for mig at fange fisk end at dræbe en mere kraftfuld en, da den kunne drukne og dræbe med ét slag, ikke kun mig, men også mine venner.

30 *Læreren:* Men mange fanger hvaler og undviger faren, og de opnår desuden en høj pris for deres fangst.

Fiskeren: Du taler sandt, men jeg ville ikke turde sejle derud på grund af min frygt. [...]

[Herefter taler læreren med en fuglefænger, inden han går videre til købmanden]

35

Læreren: Hvad har du at sige os, købmand?

Købmanden: Jeg siger, at jeg er nyttig for kongen, adelen, de rige og hele folket.

40 *Læreren:* Hvordan?

Købmanden: Jeg går om bord på skibet med mine varer, og jeg sejler over fjerntliggende have, sælger mine varer og køber værdifulde genstande, der ikke fremstilles i dette land. Jeg bringer disse ting over havet til jer, idet jeg udholder stor fare og lider til tider skibbrud, hvorunder

hele mit gods bliver slynget overbord sammen med mig selv, der kun med nød og næppe undslipper med livet i behold.

Læreren: Hvilken slags varer bringer du os?

5

Købmanden: Jeg bringer purpurklæde og silke, ædelstene og guld, forskellige former for tøj og farvestoffer, vin og olie, ibenholt og messing, tin og svovl, glas og lignende varer.

Læreren: Ønsker du at sælge dine varer her til den samme pris, som du har købt dem til andre steder?

10

Købmanden: Det ønsker jeg ikke. Hvordan skal jeg ellers tjene penge på mit arbejde? Jeg ønsker, at salgsprisen skal være dyrere end købsprisen, så jeg kan tjene nogle penge til at brødføde min kone og sønner. [...]

15

[*Læreren møder herefter en garver, en salter, en bager og en kok, inden han møder en advokat.*]

Læreren: Hvad har du at fortælle os, vismand? Hvilken af disse færdigheder synes efter din mening at være den vigtigste?

20

Advokaten: Jeg siger jer, at stå Guds tjeneste, som det er skrevet i evangelierne synes at være den vigtigste beskæftigelse for mig. "Søg først Guds rige og hans retfærdighed, så skal alt det andet gives jer i tilgift."¹

25

Læreren: Men, hvad mener du er de vigtigste verdslige færdigheder?

Advokaten: Landbruget, for plovmanden brødføder os alle.

Smeden svarer: "Hvor får plovmanden plovskaeret eller plovjernet fra? Han ville end ikke eje en god pigstav,² hvis det ikke var for mine færdigheder? Hvorfra kommer kroen til fiskeren, sylen til skomageren eller nålen til skrædderen? I sandhed, stammer de ikke fra mine færdigheder?"

30

Advokaten svarer: "Det, du siger, er sandt, men ville vi alle ikke hellere nyde gæstfriheden sammen med dig, plovmand, end med dig, smed, for plovmanden giver os brød og øl. Hvad giver du os med dit arbejde andet end jerngnister, støjen fra klingende hamre og pustende bælg?"

35

Tømreren fremfører sin sag: "Hvem af jer benytter sig ikke af min dygtighed, da jeg bygger jeres huse, hytter og skibe."

¹ Mattæus 6,33

² *Pigstav:* stav med en pig i enden, der kunne bruges til at drive kvæget.

Smeden svarer: "Hvorfor siger du sådan noget, tømrer? For du kan end ikke bore et hul uden min færdighed."

- 5 *Advokaten svarer:* "Mine venner og gode arbejdende folk, lad os hurtigt at løse disse stridigheder og lad der være fred og sammenhold blandt jer, og lad enhver nyde godt af den andens håndværk, og lad os altid mødes i enighed i plovmandens hus, hvor vi kan få mad til os selv og foder til vores heste. Og dette er det råd, jeg giver til alle arbejdende folk, således at hver enkelt kan udøve sit håndværk desto mere samvittighedsfuldt. For enhver, der fornægter sit eget erhverv udstødes fra dette erhverv. Uanset om du er præst, munk eller lægmand eller soldat, så sæt hele dit væsen ind på at gøre dit bedste i dette fag og i at være dig selv; for der er ikke noget mere ydmygende og skamfuldt for en mand end ikke at ville være det, man er og burde være." [...]
- 10
- 15 [*Herefter genoptages samtalen med eleverne, der forklarer deres lyst til lærdom og visdom. Læreren udsøger dem om deres dagligdag som novicer og elever og forklarer dem, hvorledes de bør opføre sig og leve op til deres pligter i klosteret.*]
- 20 *Ælfric Grammaticus Colloquium.* Oversættelse af J. Rosenløv efter "Aelfric the Teacher", *The Journal of the Eynsham Junior History Group*, Special Edition No 4 (Summer 2005) samt A. E. Watkins: "Aelfric's Colloquy", *Kent Archaeological Society*, Paper no. 016